Ч. 199. Львів, Четвер, дня 5. (18.) вересня 1902. Річник VI.

Передплата
на »РУСЛАНА« виносить:

в Австриї:

на цілий рік	20 кор.
на пів року	10 кор.
на чверть року	5 кор.
на місяць	1·70 кор.

За границею:

на цілий рік	16 рублів або 36 франків
на пів року	8 рублів або 18 франків

Поодиноке число по 16 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска« — З Руслановиx псальмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских сьвят о 5½ год. пополудни.

Редакция, адміністрация і експедиция »Руслана« під ч. 1. **пл. Домбровского (Хорунщини).** Експедиция місцева в Аґенциї Соколовского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Рекламациї неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по цїнї 20 с. від стрічки, а в »Надісланім« 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 с. від стрічки.

Німецко-ческе порозуміне.

(X) Кутногорский орґан д-ра Пацака подає дальшу статю в справі німецко-ческого порозуміня (недавно подали ми зміст першої статї в сїй справі) і звертає ся проти докору, начеб то Чехи псували полїтичне положенє. »Ми псуємо положенє, каже др. Пацак, домагаючи ся свого права. Ми до сего мусимо призвичаїти сих панів, що ми й в будуччинї будемо таке полїтичне положенє псувати. Реституция нашого права поправить в тій хвилї положенє і уможливить зараз обраду в парляментї над найважнїйшими справами. Кождий предметовий чоловік не може заперечити, що наша справа є справедлива, але тривога перед Нїмцями є така велика, що боять ся сповнити наші справедливі домаганя. Се відома річ, що перший, котрому після знесеня язикових розпорядків повірено утворенє нового мінїстерства, т. є князь Альфред Лїхтенштайн, не приняв ся сеї задачі. І се відомо і цїкаво, що задля безуслівного знесеня розпорядків також не хотів підняти ся утвореня мінїстерства і сей державний муж, що сегодня стоїть на чолї правительства. А чи не приобіцяно з міродайного місця після знесеня розпорядків відповідної заради? Чи сего не повторювано безнастанно? Се історично доказано, що лише Нїмцї спричинили таке полїтичне положенє. Ми знаємо дуже добре, що австро-угорска угода є politicum primae classis, одначе припущенє, що сей, хто зробить угоду, остане десять лїт при кермі, є безосновне. Наші мінїстри помагали до угоди Туна-Банфіого, а Нїмцї дістали ся до керми. Ми мусимо тепер перевести боротьбу, наколи хочемо, щоби ненїмецкі народи не були в зависимости від нїмецких. Ми вже три роки ждали, так що се вже нашому народови надоїло. Саме длятого, що ми правительству призволили такий довгий речинець, в якім мало би сповнити наші домаганя, і доси нїчого не зробило, то як-раз тепер можемо щось вимусити, коли по доброму не хоче нам нїчого признати. Наші противники помиляють ся, думаючи, що ми то хочемо робити, що они бажають; ми будемо се робити, що їм найбільш досадно, що попсує їх пляни, а поможе чесному народови«.

З Праги знов звіщають про намірені пересправи між правительством а ческими провідниками. В коментари, поданім в Politik, зазначено, що »справдї поважні провідники« молодоческого сторонництва при всяких заявах »і сим разом найдуть праву дорогу з полїтичного положеня. Слїпу полїтику може захвалювати лише той, що не має нїякої одвічальности за наслїдки«. Рівночасно виринає нове ческе домаганє: засновини краєвої дирекциї скарбу в Королевім Градцї.

Кутногорский орґан д-ра Пацака вигребав приватний лист пок. д-ра Кайцля з 7. червця 1901. р., в якім він підносить справу, чи Чехам не слїдувало би »більш рішучо« приступити до справи. Але з сего вислову покійного державного мужа ви сновує ся легкодушно погляд, що він нїби то був за обструкциєю.

Потїшив ся

»Ґалїчанїн«, бо отсе по звіснім ляпанци від »земяніна« з Przegląd-у прилїпили єму польскі консерватисти аж два плястри на болючу пику. »Ґалїчанїн« приняв сї плястри з всяким респектом і в послїднім числї заміщує обі дотичні статї на чільнім місци, на доказ своїм читачам, а ще більше на доказ своїм »попечителям«, що ось з ним числять ся і на єго »партию« надїють ся ще тут в Галичинї.

Краківский Czas закракав свою рабску пісню краківского станьчика, величаючу потугу Росиї та раючу, лучити ся з нею для... відбудованя Польщі, против українськоі ідеї. Український рух — каже Czas — піддержуваний в Галичинї социялїстами (!) є безперечно в високій степени грізним для польских інтересів (?). Тут розходить ся не лише про одну східну Галичину. Східна Галичина стала алємбиком, в якім дестилює ся найчистїйший руско-український еліксір. Потім він розливає ся по величезних просторах т. з. забраних провінций (!), заселених мілїонами руского хлопа. *Доки вствує нинїшна сильна, автократична і консервативна Росия, український рух, який має не лише народні цїли але заразом социялїстичні (!!), не є таким грізним для закордонних провінций. Але при змінених відносинах (?) „Українцї“, здобувши народно-полїтичні привілеї (!) приступили би до здїйсненя тих социяльних ідеалів. А се значить, що почали би дїло нищеня більшої земскої власности на своїх широких просторах. А ся власність, то ще послїдна твердиня польского елєменту на широких „кресових дзержавах“.* Нищучи єї, вигублено би до решти польский елємент, ще такий животний в тих провінциях«.

А дальше звертаєсь краківский полїтик до орґанїзаторів »народового віча« і каже:

Скомбінована розумна оборона польскої суспільности против нової пропаґанди социялїстично-рускої, є отже одним з житєвих услівій польскої суспільности. В обдуманю пляну сеї »вальки« *не треба переочувати, що одинокими щирими приятелями „молодої України“ в нинї лїберальні Нїмцї і централїстична бюрократия.* Про се не повинні би забувати »Всеполяки« і творцї народових віч на три фронти!«

Се виразне вказанє на Росию, як на одиноку союзницю Польщі реєструє »Ґалїчанїн« з вдоволенєм, та зараз після сего подає голос Przegląd-у, який точнїйше наводить росийску експозитуру в Галичинї, як средство до здавленя руско-українського руху.

Ся статя, немов би писана на замовленє »Ґалїчанїна« характеризує ось як »руско-українську партию«: Чимжеж суть галицкі Українцї? Є се полїтична фракция, протеґована нашими полїтичними противниками в Австриї(?!) по мисли засади: divide et impera; се люди, які за синекури і протекциї виперли ся своєї історичної минувшини(!) і тепер навіть встидають ся(!!) свого правдивого народного імени »Русинів«. Отже, як бачимо, арґумент про »історическія начала« перейшов вже з »Ґалїчанїна« і до польскої праси! Але в такім разї, панове станьчики, ваш союз з Росиєю стратив би своє жало... Однак небачний сего дописуватель Przegląd-у чернить дальше »галицких Українцїв« звісними інсинуациями з лексіконів Dziennika і »Ґалїчанїна«. Отже згадує про страйк, про прогульку учеників на Чарногору(!), про ґрунвальдску річницю, називає Українцїв социялїстами, атеїстами, які мрїють про Україну без »попа, хлопа і пана« та каже відтак: З такими людьми польска суспільність взагалї, а галицке »земяньство« в особенности не може входити в які-небудь компроміси і старати ся про якесь modus vivendi. Против них належить єдино противдїлати, але нїколи пересправляти з ними. При тім не належить нїколи перецїнювати впливу Українцїв в Галичинї. Межи сїльским населенєм, яке грає головну ролю при хлїборобских страйках, дуже мало миру мають сї панове социялїсти »українсько-жидівскі«(!), бо наш руский хлоп пізнає ся скоро на фарбованих лисах(!) В сїм роцї вправдї дало ся намовити кількадесять сїл до страйку, однак мало хто знає, якої се працї коштовала українських провідників. Та всеж помимо форсовної социялїстичної акциї(?!). більша часть східної Галичини поводила ся зовсїм спокійно, не брала найменшої участи в страйку і дасть Бог на будуче не возьме. *Належить єдино зблизити ся дещо до місцевого, сїльского елєменту і до умірковaних руских кругів. Вже в сїм роцї ми мали живий примір, що у всїх селах, де має перевагу руска консервативна партия, панував підчас страйків взірцевий порядок і спокій.*

Завдяки впливам своїх читальнїв і клиру, рускі консерватисти здержали сим разом в половинї східної Галичини вибух страйку. Чиж годить ся за те підозрівати їх о „московский“ розказ в тім зглядї? (яка зворуюча наївність! — Ред.). Чиж можна думати серіо, що росийске правительство сипле рублями на всї сторони, аби здержати страйки в провінциї австрийскої держави і спасти перед ними польске »земяньство«. Так то ми завсїгди, місто шукати причини лиха у себе дома, сягаємо думками Бог вість куда і у всїм добачуємо коли вже не пруской то з певностию московскої інтриґи!

Однак вертаймо до річи! — каже автор і пускає ось якого страхопуда: »Коли нам дїйсно розходить ся о те, щоби забезпечити ся в будучности перед страйками, то можна се осягнути єдино *через розумне поступованє з людом і консервативною партиєю русскою* — а з другої сторони через енерґічне противдїланє всїляким переворотово-гайдамацким сторонництвам, які за всяку цїну, не перебираючи в средствах, хотять осягнуии »український унїверситет« у Львові, подїл Галичини і »прогнанє Ляхів до Сян«, а вкінци хотять вибудувати »Україну без попа, хлопа і пана», а як здає ся, також без Бога!

Се сьвідоцтво, яке наводить для себе »Ґалїчанїн«, нехай стане і для наших бувших і оставших ще консолїдаторів доказом, чого можуть надїяти ся і дожидати від кацапів. Їх львівский штаб справдї виявив чималу полїтичну ловкость, коли потрафив зєднати для себе такі дві скрайности, як згаданих консерватистів, загрожених страйками, і радикально-социялїстичного Monitor-а, який підпирає і пропаґує страйки на цїлій лїнії. Певно що тут вже не дїлає »московский рубель безпосередно“, бо ним не сиплять »на всї сторони», а лише в означені місця, але той рубель блистить і сяє, як знамя »великої, автократичної і сильної Росиї«, а хо-

тячи ся єму поклонити, стискають руку ріжні політики тим, що єго збирають у свій карман.

Шкільництво народне в перемискій епархії в р. 1848. і 1849.

В річнику X. орґана руского Товариства педаґоґічного з р. 1898. помістив я розправку п. з. »Шкільництво народне в Галичині«, в котрій обговорено загально розвій шкільництва в краях австрийских, а тим самим в Галичині від прилученя єї до Австриї аж до найновійших часів, в другій же части виказано працю Русинів галицких коло вибореня прав рускої мови, в школах народних (після начерку, поданого в літературі Ом. Огоновского), а в третій подано коротенько нинїшний стан шкільництва по заведеню нового устрою 1893. р.

Друга часть видала ся менї неповна і де в чім неясна, а то тим більше, що нема доказу, о скілько численні рішеня правительства в користь рускої мови примінювано в дійсности а також колиб примінювано, пощо було нових заходів. Користаючи з пересланих менї ласкаво Всесьвітлїйшою Консисториєю гр.-кат. в Перемишли актів шкільних в справах народного шкільництва в епархії перемискій, старатись буду пояснити на підставі них деякі справи, що відносять ся до змагань введеня рускої мови в школах народних в Галичині а заразом на скілько акти сї вказують, подати образ шкільництва народного в перемискій епархії і змаганя властий духовних в справі реформи научаня.

Реформа шкільництва в Австриї зачалась від часів панованя цїсаревої Мариї Тереси року 1770.

Загальні права державні в справі шкільництва одержали цїсарску санкцию 1774. Введено три роди шкіл: 1) нормальні 2) нїмецкі головні (звані у нас нормальними) 3) посполиті нїмецкі або тривіяльні.

Уладжено препаранди учительскі, в котрих приготовлювано учителїв до званя, устроєно надзори шкільні місцеві, окружні, провінціональні і ґенеральну дирекцию в Відни. Педаґоґ Фельбіґер, що стояв на чолї дирекциї, видав 1775. р. підручник методичний і видавано книжки шкільні.

За цїсаря Йосифа II. справа реформи шкільництва розширилась. Кожда парохія а навіть кожде село, де в віддаленю $^1/_2$ години дороги було 90—100 дїтий, мало одержати школу.

Реформи сї устали підчас воєн наполеоньских. В р. 1805. заступлено дотеперішний порядок шкільний полїтичним шкільним розпорядженєм. Надзір шкільництва людового перейшов після сего розпорядженя на власть духовну, котра її виконувала в імени правительства. Подїл шкіл на нормальні, головні і тривіяльні задержано; методу Фельбіґера, що стреміла до вироблення у учеників самостійности, заступлено механїзмом.

Стан сей, введений 1805. р., задержав ся до 1848 р. Рік 1848. в Австро-Угорщині є дуже важний для шкільництва народного а специяльно також для поодиноких наций, тому старати ся буду виказати змаганя Русинів до витвореня своєї школи і вибореня прав рускій мові в шкільництві народнім.

Змаганя до введеня рускої мови в шкільництві народнім починають ся з ухвалою реформи шкільництва в Австриї.

Р. 1786. признано руский язик краєвим, людовим і національним, але мимо сего, учено єго тілько рідко де.

Рішенє ґуберніяльне з 6. лютого 1792. р. дозволяло науку руского читаня і писаня два рази на тиждень. Рішенє се денеде введено, впрочім позістало по давньому. Яко доказ сего сьвідчать жалї поодиноких надзорців шкільних з пізнїйших лїт.

Р. 1812. знесено примус шкільний і селяни перестали посилати своїх дїтий до школи. Се відносить ся до шкіл тривіяльних і головних, бо школи парохіяльні і в пізнїйших о много лїтах були не зорґанїзовані.

З заснованєм »Общества учених« в Перемишли 1816. р. бачимо змаганя введеня рускої мови яко викладової в школах людових-сїльских. Змаганям сим опирала ся ґуберніа, бажала задержаня польскої мови, пропонувала введенє латиньскої азбуки і годила ся на науку релїґії і рахунків в рускій мові.

Поновні стараня митрополита з р. 1817, запевненя, що громади причинять ся по силам материяльним до заведеня шкіл парохіяльних, щоби лише наука шкільна подавала ся дїтям в рідній мові не віднесли пожаданого успіху. Рада ґуберніяльна годила ся на уживанє рускої мови при катихізациї, але руска мова не могла бути предметом публичної науки.

Громадам не заказувано закладати школи парохіяльні, однак відказано помочи з фонду шкільного і мали ся они уважати приватними заведенями.

Проти сего рішеня внесли протест митрополит Левицкий і крилошанин Могильницкий. Відповідь цїсарску на се письмо одержав митрополит 22. мая 1818 року, а звучить она: 1) Наука релїґії для молодїжи грецкого обряду в Галичині і Буковині має відбуватись в мові рускій. 2) Де є молодїж мішана обох обрядів, там викладовою мовою крім науки релїґії мала бути польска мова, однак має ся дбати і про се, щоби молодїж обряду руского мала спроможність научити ся руского язика. 3) Де суть лише дїти обряду руского, там має бути викладовий язик руский, але треба дбати, аби також научили ся польского язика. 4) Де є громада з мішаною людностию, то громадяни греко-кат. обряду можуть удержувати свою школу руску, але з власних фондів. 5) Над школами з польским язиком викладовим має бути установлений надзиратель обряду латиньского а над школами рускими надзиратель з поміж руского духовеньства. Де суть мішаного обряду дїти, то підлягати буде ся школа надзорови сего обряду, котрого є більшість учеників. Де суть школи мішані, там рускі школи, засновані громадою, мають ся з громадских фондів удержувати.

Розпорядженє се мало де війшло в житє в перемискій епархії, а акти з р. 1847, 1848, 1849 і декотрі з 1850, 1851, 1852 і 1953, вказують а навіть кладуть натиск, що навіть точки 1-ої що-до науки релїґії не виконано до р. 1848, а також що до р. 1848 по всїх ґімназиях і школах головних учили релїґії лишень виключно латиньскі сьвященики.

Що-до других точок, то і ті ледво де виповнено, а можемо се бачити з справоздань поодиноких надзорів шкільних, які пізнїйше наведу.

(Дальше буде).

Новинки.

— **Календар**. В четвер: гр.-кат. Захариї; рим.-кат. Юстина. — В пятницю: гр.-кат. Чуда Михаїла; рим.-кат Януария.

— **Памятайте, Братя, на місию до Канади!**

— **З Тов-а ім. Котляревского у Львові**. Засїданє Видїлу відбуде ся в четвер дня 18. с. м. о 7. год. вечером в льокали тов-а »Руска Бесїда«.

— **З читалень »Просьвіти«** Дня 7. с. м. отворено нову Читальню »Просьвіти« в Новосїлцї, скалатского повіта. Годить ся замітити, що члени основателї Читальнї майже всї були передше кацапами і ревними читачами »Русского Слова«, та аж в часї остатних страйків прозріли, пересьвідчивши ся о перфідности кацапских орґанів.

В Бариши, бучацкого повіта, відбули ся загальні збори Читальнї »Просьвіти«, на яких між иншими точками дневного порядку мав богослов І. Щербанюк реферат про потребу позичкової каси і шпихлїра. Збори покінчили ся відсьпіванєм гимнів: »Не пора« і »Ще не вмерла Україна«. З вдоволенєм годить ся зазначити, що до сеї Читальнї вписують ся також латинники.

— **В Самборі** посьвячено онодї дім на бурсу »Шкільної помочи«, яка містить 49 учеників. До тепер околиця дуже мало причиняє ся для піддержаня молодої, а такої хосенної інституциї. Очуняйте патріоти!

— **З Ярослава** доносять нам, що в тамошній ґімназиї на 629 учеників є 106 Русинів, а в реальній школї на 200 кільканацять учеників є 23 Русинів.

— **До учительскої семинариї в Тернополи** принято на сей шкільний рік 289 учеників, а то:

на IV рік: 25 гр-кат., 19 рим.-кат., 11 жидів;

на III рік: 22 гр.-кат., 13 рим.-кат., 6 жидів;

на II рік: 25 гр.-кат., 25 рим.-кат., 6 жидів;

на I рік: 35 гр.-кат., 32 рим.-кат., 4 жидів;

на приготовляючий курс: 19 гр.-кат., 41 рим.-кат., 5 жидів.

До вступного іспиту на приготовляючий курс зголосило ся 134 учеників; в тім числї більшу половину становили Русини, однак при іспитї перейшло лише 15 Русинів, а чотирох репетентів лишилось із минулого року, отже разом 19.

До рускої школи вправ при тійже семинариї вписало ся 111 учеників Русинів, а іменно: до I кл. 34, до II кл. 21, до III кл. 30, а до IV кл. 26 учеників.

— **В рільничій академії в Дублянах** починає ся новий рік з днем 1. жовтня. На I рік приймуть лише 25 нових учеників, бо мимо старань не можна для більшого числа найти приміщеня. Чи в виду сего, піднесенє хлїборобского стану в хлїборобскій Галичинї не є пустою фразою?

— **На розум польскій гакатї**, яка придумала клич »Охрони всходнїх кресуф« задля польонїзованя Руси, подає Nowa Reforma образець з »заходнїх кресуф«, який сьвідчить, що там справдї поступає винародовленє польского елєменту скорою ходою та що туда належало би звернути цїлу енерґію правдивого польского патріотизму. В околицї Білої є село Галцнів, яке Нїмцї прозвали Alzen і в протягу послїдних 10 лїт майже зовсїм зґерманїзували. »Нинї, пише Nowa Reforma, майже зовсїм виперто польский язик зі школи, де Поляк мусить учити і зовсїм старають ся викинути Поляків з костела, хотяй парох є Поляком і боронить ся, як може. Ксьондз і учитель, говорячі по польски, стягають на себе ненависть; за те в найбільших ласках є учителька, що не уміє анї слова по польски, хотяй в школї будь що будь польский язик належить єще до обовязкових. Жида, який винаймив дім від громади, примушено усунути польску напись, а полишено саму нїмецку. Громадский уряд носить титул: »Gemeinde amt in Alzen« без одної польскої букви. Ремісник Поляк, осїлий в Галцнові, не може признати ся до своєї народности, не тому вже, щоби вижити, *ала щоби мати цїлу шкіру, бо арґумент з помочию пястука в Галцнові — буденна річ.* (Се не рускі... »гайдамаки!« — Ред.) Такі родини як: Овчаржі, Станцлї, Спорши і б. и. зовсїм знїмчили ся, а деякі з них встидають ся і не хочуть на жаден спосіб говорити по польски. Наводячи дальші поступи ґерманїзациї, кінчить автор: Отсе є сумні »креси«, перенимаючі на будуче тревогою, страхом. Тамошний мужичок, видячи нїмецку перевагу, *а незнаючий далекосяглости понять*: вітчина, рідна мова — охотно перенимає нїмецкі фрази, пописує ся ними, калїчить в огидний спосіб свою гарну бесїду. Ті, що лекше учать ся нїмецкої мови, послугують ся нею майже виключно, а свого встидають ся — з глупости. Вихованцї бяльскої ґімназиї, які походять з польских сїл, по половинї пропадають зовсїм для польскої справи, по половинї суть рівнодушні. А ті, що научили ся нїмецкою цвеньканя на улицї, у фабрицї або в якій небудь службі, суть часто єще гірші. Отсе овочі! Нехайже »міродатні сфери« у Львові не забувають про те, нехай бачно звертають увагу на польскі »креси«, нехай старають ся вплинути, щоби тамошні польскі села найшли охорону перед національною погибелею«.

— **Чим воюють польскі гакатисти?** Wiek nowy замістив в послїднім числї наскрізь ложну допись про народного учителя п. Якова Яцкевича з Водник, бобрецкого повіта. Сю допись наводимо для приміру, якими підлими способами проти наших народних дїячів воюють польскі гакатисти. Згадана допись звучить: »В Водниках (бобрецкий повіт) є народний учитель якийсь п. Яків Яцкевич, руский герой, що конче хоче дорівнати славнозвісному Коралєвскому з Прус. Про сего пана доносять нам отсї »ладні кавалкі«: Хлопцеви, що ніс лист на почту, адресований по польски, вирвав лист з руки, коверту подер, кинув на землю і потолочив ногами, почім дав єму нову коверту і сам заадресував по руски, помимо опору хлопця, котрий є Поляком. Сей сам »єґомость« заборонив своїй служницї Польцї ходити до костела і молити ся з польского молитвослова. Такий »педаґоґ« є учителем польских дїтей, яких є богато в Водниках. Нїчо дивного, що в тамошній школї зовсїм не учать польскої мови«. — З певного жерела дізнаємо ся, що з всїх наведених в дописи фактів нема нїодного правдивого. Так справа з листом як і з служницею-Полькою є виссана з пальця якимсь провінциальним польским гакатистом, аби заденунцювати п. Яцкевича перед шкільними властями і тим чином єму пошкодити. Щодо того »великого« числа учеників-Поляків у Водниках дописуватель також розминув ся з правдою, бо на 140 учеників є всего 8 рим.-католиків, котрі так уміють по польски говорити, як водницкий дописуватель Wiek-у правду писати.

— **П-на Мария Козловска**, визначна кольоратурова сьпівачка, дає одинокий концерт в недїлю дня 21. с. м. В концертї виступить також пя-

ністка п-на Дубска з Берлина; акомпаніямент обняла звісна у Львові учителька сьпіву, сестра сьпівачки, Зофія.

— **Львівска Фільгармонія** посідає найбільшу у Львові салю. Є се кольос, який в прирівнаню до давної салї ґр. Скарбка (без сцени), є тричи більший. Салю утворено в сей спосіб, що обнижено цїлий терен о один поверх до уровени улиці і случено сцену з амфітеатром. Місце давної сцени є два рази більше, як амфітеатр. Там находять ся під задною стїною величні орґани, по боках будуть уставлені трибуни для видців, а на середині високе подиюм для продукуючих ся, яке буде видне докладно з цїлого амфітеатру. Акустика є знаменита, як се пересьвідчено ся на пробах орхестри і Академічного Хору, які відбули ся вже на салї. Задля акустики саля не має жадних котар анї штукатерий, а їх місце заступили виключно стїнні мальовила, між якими заняли місце портрети десяти сучасних польских композиторів.

— **Кандидати на намістника**. В польскій прасї появили ся в останних днях вістки про уступленє намістника ґр. Льва Пінїньского. Єго евентуальним наслїдником мав би стати др. Рожа, буковиньский Поляк, шеф секциї в міністерстві внутрішних справ. Дехто знова рад би бачити намістником ґр. Андрія Потоцкого, теперішного краєвого маршалка. Сї вісти нотуємо з дневникарского обовязку, не прикладаючи до них нїякої ваги.

— **Кілько є Поляків на сьвітї?** Проф. Влд. Черкавский обчислив, що до 1900. року було в Европі 19,518.079 Поляків з Литовцями(?), в Азиї 93.268, а в Америцї понад 1,500.000; загалом отже 21,111.347 душ. До сего числа додає згаданий статистик 1,827.667 жидів, які признали ся ся до польскої народности, і одержує загальне число Поляків з Литовцями: 22,939.024. З того припадає на Королївство 7,650,678 Поляків (без жидів), на европейску Росию 4,705.457, на Німеччину 3,600.800, на Передлитавію 3,599.940, а на иньші держави в Европі 54.474 Поляків.

— **Лекцийна комісия** завязала ся в тов. »Січ« у Львові (Ринок 10) і поручає нашій П. Т. Публицї здібних інструкторів і корепетиторів. Інтересовані можуть зголошувати ся письменно або лично (між 12—2. год. попол.). На листову відповідь належить долучити марку на 10 сот.

— **З Гуцульщини** пишуть нам: Дня 13. с. м. звіяла ся в наших горах дуже сильна буря. В лїсах фондациї скарбківскої, в лїсї званім »Лостун« убило дерево. вивернене бурею, Стефана Матїящука, гуцула з Довгополя. Дуже пожаданим було би, щоби інспектор промисловий зарядив, аби роботодавцї не гнали робітників в часї бурі, а навіть при ознаках сподїваної бурі, до роботи в лїсї. З причини тої нелюдяности погибло вже дуже много гуцулів в лїсах підчас бурі.

— **Морд і самоубійство**. Команда 18. п. краєвої оборони в Перемишли одержала лист, в якім рахунковий поручник Лямберт Сенфт доносив, що відберає собі житє, а єго тїло можна забрати з пікулицкого лїса, коло дороги, що веде до Добромиля. На вказане місце сейчас виїхала комісия, зложена з двох офіцирів, лїкаря і авдитора і найшла два холодні трупи. Сенфт лежав в рові з перестріленою грудию, а при нїм лежав труп молодої женщини з двома ранами в грудех. Револьвер і кулї найдено під боком Сенфта. З телеґрами, яку найдено у женщини, показало ся, що она називає ся Анна Кубиківна і походить з Кракова. Причиною смерти обоїх була імовірно нещаслива любов.

— **Заручини російского наслїдника престола**. Wiener Allg. Ztg. доносить, що російский наслїдник престола має небаром приїхати до Копенгаґи, де відбудуть ся єго заручини з княжною Беатрічою кобурскою.

— **З київских казаматів** утїкло дня 31. м. м 12 політичних злочинцїв і мимо енерґічної погонї полїциї доси не спіймано нїодного з них. Вязні утїкли в сей спосіб, що підчас проходу закинули дозорцеви верітку на голову і звязали єго шнурами. Дозорця на пів живого найдено аж другого дня. В київскій вязницї є ще 60 осіб, яких держать вже по 16 місяців без переслуханя.

— **Пяністка-спіритистка**. Американьска критика музична вихвалює під небеса артистичну гру на фортепянї п-нї Спенцерової з Равенсвод коло Чікаґа. Дивним дивом п-нї Спенцерова не учила ся грати, а мимо того грає — як пишуть — найтяжші твори музичні з легкостию і з артизмом. Історию єї гри описує одна з часописий після оповіданя артистки в отсей спосіб: Граю — оповідала п-нї Спенцерова — а сама не знаю, як і чому. Психольоґ, що пояснив би сю загадку, зняв би менї з грудий тяжкий камінь непевности. Свого стану не могу поняти. Вже від двацяти лїт стараю ся дійти, звідки взяв ся у мене музикальний талант і вкінци приходжу до сего пересьвідченя, що се духи небіщиків поселили ся у менї і доказують таких дїл, яких звичайний чоловік не зміг би довершити. Початок мого непонятного таланту сягає, як я вже згадувала, 20 лїт взад. Я була тодї 17-лїтною дївчиною і займала ся з моїми сестрами викликуванєм духів. Одного вечера сидїли ми при столику і »розмовляли« з духами. Нараз мої пальцї почали дрожати і підскакувдти як при грі на фортепянї, а в менї пробудило ся бажанє заграти на фортепянї. Перта якоюсь надземскою силою я почала грази незнану менї доси арию. Музика прямо чарувала всїх присутних, що обступили мене і в нїмім страху слухали гри. Без найменшого умученя грала я тодї три годинї, бо пальцї самі махінально били по клявішах. Другого дня ледви я встала, побігла-м сейчас до фортепяна, аби пересьвідчити ся, чи надприродний талант не покинув мене. На загальну радість мою і родини, я не забула грати. І так тревае доси«. — Так пишуть американьскі часописи і то в часї лїтної спеки, тому за правду сеї новинки не можемо ручити.

— **Передпотоповий обманець**. Токар в Баденї під Віднем, Йосиф Бучак, впав на помисл фабрикувати кости передпотопові. Збирав він кости і вирізував на них ріжні фіґури, та продавав яко цїнні старинности, кому попало, ученим і неученим, аматорам. Вкінци забагло ся єму продати свою колекцию двірскому музеєви. Тут кустош пізнав ся на обманьстві і суд засудив помислового фабриканта передпотопових забуткiв на тиждень арешту.

— **Капля вапна причиною убійства**. Жінка шевця Дзюжиньского в Мостисках білила онодї піч і необачно капнула вапном на новий черевик. Єї муж так озлобив ся тим, що пірвав в руки шевске правило і з всеї сили ударив ним жінку по голові. Шевчиха без крику упала на землю і по хвили сконала, а шевцем заняла ся жандармерия.

— **Ц. к. Дирекция зелїзниць державних у Львові** оповіщує:

З дн ем 7. вересня с. р. передано до прилюдного ужитку льокальну зелїзницю Тельг-Злабінґс зі стациями Тельг, Датшіц, Злибінґс і і перестанками Радкау, Слейбож, Вел. Пічин, Датшіц, Печ і Велькінґ-Зіцґрас. Стациї урядженo для загального руху, а перестанки тілько для руху особового і пакункового.

Дня 15. с. м. отворено для руху особового і пакункового перестанок Ойсберґ поміж стациями В. Голєнштайн і Блямав в окрузї ц. к Дирекциї зелїзниць державних у Відни.

— **Дрібні вісти**. В Стрию замкнено народні школи в наслїдок лютуючих там недуг, як шкарлятина, дифтерия, тиф і чорна віспа. — У Львові почав виходити новий тижневник п. з. »Reformator«. За редакцию відповідає п. Лев Данилюк.

— **На місию в Канадї** жертвувала Ставропігія всї церковні книги для Василияньского монастиря. За сей щедрий дар складає управа місиї Сьвітлому Брацтву Ставропігії на руки єго сеніора Вп. п. Герасимовича сердечну подяку. Нехай ті духовні плоди, які при Божій помочи зможемо зібрати у новім краю, станутъ і Вашою заслугою, щедрі жертводавцї!

— **Родимцї! Памятайте на фонд будови приватних шкіл!**

Наука, штука, лїтература.

— **Лїтературно-Науковий Вістник, IX. книжка** за вересень 1902 містить: Із поезий Сергія Павленка. I. Як би менї голос... II. Де щастя? — Із поезий П. Карманського: I. На чужинї. II. О Лєто! — Із поезий Ілька Гаврилюка. — Із язиятських малюнків В. Р.-ка: I. На чужинї далекій. II. Зірки на землї. — Плавнї горять, Днїпрової Чайки. — Поворот, повість Вол. Лаврівського (конець). — Ідеалїст, оповідання Гр. Коваленка-Коломацького. — У столярнї. Із моїх споминів, Івана Франка. — Чайка, оповідання Наталки Полтавки. — Із французьких поетів: (Далека Царівна, із Д. Ростана, перекл. А. Кримський. Любовна лїтанія, із Ж. Роденбаха, перекл. І. Франко). — Із гуморесок Антона Чехова, переклад Марії Грушевської: I. Вилїзло шило з мішка. II. Кінське назвиско. III. Мнюх. IV. Книга зажалень. V. Мислитель. VI. Ордер. VII. Обмова. — Справа українсько-руської ґімназиї в Станїславові, В. — Вистава Родена в Празї, О. Луцького. — Новини нашої лїтератури: III. Йван Семанюк (Марко Черемшина), Карби, оцїнив М Грушевський. — Раси Европи і їх історичні взаємини, д-ра Вл. Олехновича, переклав В. Г. — Наукові листки: VIII. Народна просьвіта і медицина в Полтавській ґуб., С. П—ри. IX. Баптисти й Мальованцї, Ів. Франка. — Хронїка і бібліоґрафія.

— **Місіонарь**. Лист 17, за 1. вересень 1902 Зміст: Щоб ми мали любов до Господа Бога! — Наша віра має бути загальна. — Істория молитви »Богородице Діво«. — Союз Лїтурґічний товківский. — Лукавий заробок. — Инші дрібні розвідки і поради.

Телеґрами.

Відень, 17. вересня. Міністер зелїзниць Віттек повернув з інспекцийної подорожи по Галичинї.

Wiener Zeitung доносить: Цїсар надав директорови реальної школи в Тернополи Михайлови Рембачови кавалєрский хрест ордера Франц Йосифа.

Триєст, 17. вересня. Триєстеньскі Словінцї і з Побережа устроїли ту вчера велике народне віче, в якім взяло участь понад 6.000 осіб. Між иньшими ухвалено резолюцию з домаганєм словіньских шкіл народних в Триєстї та на Побережу. Сю ухвалу віча мають словіньскі посли предложити всїм славяньским послам в парляментї.

Білгород, 17. вересня. З двірских кругів доносять, що король Александер з жінкою має виїхати в перших днях жовтня до Лївадиї у відвідини до царскої родини.

Царгород, 17. вересня. Міністерияльна рада вручила султанови протокол в справі жаданя Росиї о дозвіл перепустки через Дарданелї 4 російских торпедовцїв. Справу порішить сам султан, бо після прав, не вільно переїздити чужим воєнним кораблям з Чорного моря на море Еґейске.

Білгород, 17. вересня. Презеса македоньского комітету, Сарафова, увязненого онодї, виступили вже на волю.

„Відгуки“
Лесї Українки.

Розділ під назвою »Леґенди« характеризує вірш під тою самою назвою, присьвячений товаришцї А. Старицькій-Черняхівскій.

Леґенди.

(Товаришцї Л. Старицькій-Черняхівскій).

У леґендах стародавнїх
справедливости немає,
все там річ іде про жертви
та крівавії подїї.

В тих леґендах ми читаєм,
як дитяча кров рожева
рани гоїла на тїлї
жебрака, старого дїда.

Як раз дївчина убога
хрестоносця вратувала
від прокази сараценів,
свого серця кров віддавши.

Як людий лихії чари
в мертвий камінь обертали,
але кров невинна знову
оживляла те каміння.

Ті леґенди червонїють,
наче пишна багряниця,
наче пурпур благородний,
від крови людей невинних.

Та горить у мене серце,
коли я їх пригадаю, —
проти сих леґенд червоних
білий сьвіт блїдим здаєть ся.

I.VIII. 1900.

Однак жадна з заміщених там леґенд не відповідає сїй характеристицї. Є се властиво уривки, поодинокі образи, не становлячі цїлости, але всеж се гарні епізоди, в яких авторка мала нагоду виявити свій хист до спокійного епічного оповіданя при всїй барвности і силї мови та зображеня. Доперва послїдний розділ, який належить властиво до попередного, а віддїлений лише тому, що обіймає одну довшу леґенду в дра-

матичній формі під назвою »Одержима«, — є здійсненем зазначених в наведеній висше поезиї подій і вражінь.

Основою сеї леґенди є нещасна любов одержимої духом Міріям до... Ісуса Христа. Незвичайна тема, та за те оброблене єї наскрізь поетичне, націховане глубоким відчутєм сьвятости Бого-чоловіка і тої горячої, неповздержної, жіночої душі, яка не уміє знести ся до високої ідеї вселюдскої, братньої любови.

Поезия розпадає ся на чотири нерівні обємом сцени, з яких трету отсе наведемо задля схарактеризованя цілости:

[На Ґолґоті. Ніч. Три хрести з розпятими, вже мертвими. Віддалік варта, иньших людей нема, тілько Міріям сама під хрестом Месиї.]

Міріям.

Він їм простив. Він їм усім простив.
Вони те чули і на віки вічні
його слова потіхою їм будуть.
А тілько я непрощена зосталась,
бо я не можу їм простить за нього.
Я всїх і все ненавижу за нього,
і ворогів, і друзїв, і юрбу,
отой народ безглуздий, що кричав:
»Розпни його, розпни!« і той закон
людський, що допустив невинно згинуть,
і той закон небесний, що за гріх
безумних поколїннїв вимагає
страждання, крови й смерти соромної
того, хто всїх любив і всїм прощав.

Умер він, зраджений землею й небом,
як завжді одинокий. А тепер
я тут сижу, як завжді одинока,
даремні сльози ллю і проклинаю
все те, що він любив, і з кожним словом
все більш надію трачу на ратунок.
І вічно, вічно буду одинока,
на сьому і на тому сьвіті. Так,
ніколи не скінчить ся темна туга
і вічно буде жаль палити серце.

Тут завтра прийдуть ті прихильні друзї,
що тричі одрікали ся від нього,
і та родина, що ніколи в ньому
не бачила пророка; прийдуть, здіймуть
його з хреста — бо вже-ж він не живий
і більше мучитись за них не може —
покроплять млявими слїзми й лагідно
сповють у хусти, понесуть покірно,
під наглядом ворожих вояків,
сховають у печері й розійдуть ся.
А може потім зійдуть ся до купи
тепленьким словом згадувать про того,
про кого за життя так мало дбали!

Ох, як би я тепер хотїла кинуть
отрутними словами їм в обличя,
немов гарячим приском! Хай би очи
їм випекло, ті очи безсоромні,
що сьміли тут дивити ся на муку
того, чийого всї не варт мизинця!

Я знаю, що як би з'явилась я,
ненавистю спотворена в обличі,
вони жахнулись би і запитали:
»Яке тобі до всїх нас діло, жінко?«
І я на те... що я на те сказала-б?
Я-б мусїла мовчати, бо ненависть
не має голосу на поминках того,
хто всїх любив і всїм прощав... Ой, горе!
В той час, як всї громадою зберуть ся
згадать того, кого я так любила,
я буду всїм чужа і одинока,
непризнана нїким, бо сам Месия
не признавав мене... О, Сине Божий!
Нехай в моїм життї все, все неправда,
та вір менї, що я тебе любила.
Чи ти гадав — я не зреклась себе?
Зреклась! я прокляла себе і душу,
ту душу, що не хтїв принять Месия
собі на жертву. Деж ще більше горе,
як не могти віддать за друга душу?...

[Темрява огортає все більше гору і хрест і жінку під хрестом.]

Отсе ми подали короткий образок »Відгуків« Лесї Українки. Може він зверне більшу увагу загалу на сю перлину поезиї, яка завдяки нашим нерозвиненим літературним, видавничим та книгарским відносинам припадає десь порохом »на складі«. Не маючи наміру писати критичної розвідки, ми з кождої глави вибрали, що найкоротше, а з того припадкового вибору показує ся найкрасше, що книжка Лесї Українки має не-аби-яку духову і артистичну вартість.

COLOSSEUM Ernesta Thorna

у Львові, в пасажи „ГЕРМАНА“ ул. Сонїшна

Найславнїйша проґрама!

від І. до 15. вересня 1902.

При співучасти військової музики 30. п. п.

1) **Увертура**. 2) 3 **Ara—Zebra—Vora**, інд. ийскі ігрища. 3) 9 **Pircher**, горішно-стирийскі сьпіваки, дансери та йодлєри. 4) Панна **Czita**, польска віртуозка на скрипках. 5) **Zizi Papillon**, париска ексцентрична акробатична сьпівачка. 6) **Mariot**, творець сьміху. 7) **Орхестра** (Реклямоґраф). 8) **Elly del Sarto**, артистка на мандолїнї. 9) Братя **Püps**, наслїдувачі зьвірячих голосів. 10) Братя **Hamilton**, ексцентричні малярі. 11) Сестри **Klett**, тирольскі дуетистки. 12) **Miss Berley**, сьпівачка.

Що дня о 8. год. вечером велике представленє. В недїлю і сьвята два представленя. Що пятниці **High-Life** представленє. Білєти вчаснїйше можна замовляти і набути в конторі Пльона при ул. Кароля Людвика ч. 9. у Львові.

Всїлякі

КУПОНИ

і

вильосовані

цїнні папері

виплачує без потрученя провізиї або коштів

Контора виміни

ц. к. упр. гал. акц.

БАНКУ

Гіпотечного.

Розклад поїздів зелїзничих обовязуючий від І-го мая 1902.

(Приїзд і відїзд поданий після часу середно-европейского).

Поїзд посп.	Поїзд особ.	приходить о годинї	до Львова
		6·10	з Кракова, Берлина, Варшави, Відня
		6·20	з Чернівцїв (Іцкан, Галацу), Чорткова
		6·50	з Брухович, щод. від 15. мая до 14. вер. вк.
		7·45	з Янова
		7·40	з Підволочиск, Бродів на дв. Підзамче
		8·00	„ „ на дв. головний
		8·10	з Лавочного (Пешту), Калуша, Хирова
		8·15	з Сокаля, Рави рускої
	1.35	8·50	з Кракова, Відня, Праги, Берлина
		10·25	з Ряшова, Любачева
		11·55	з Станиславова (Кересмезе, Потутор)
		1·10	з Лавочного, Калуша, Хирова, Борислава
		1·23	з Янова
	2·20		з Підволочиск, Копичинцїв на дв. Підз.
	2·35		„ „ на дв. голов.
		3·14	з Брухович (15. мая до 14. вер. в нед. і сьв.
		4·40	з Самбора, Стрия, Сколього (1/5 – 30/9)
		5·11	з Підволочиск (Київа), Бродів на дв. Підз.
		5·35	„ „ „ на дв. голов.
	1·45	5·40	з Чернівцїв, Іцкан
		5·50	з Кракова
Ніч			
		6·00	з Сокаля, Белзця і Любачева
		8·04	з Брухович (15. мая до 14. вер. в нед. і сьв.)
		9·12	з Брухович (15. мая до 14. вер. в нед. і сьв.)
	12·15	9·20	з Чернівцїв, Букарешту
		9·25	з Янова (від 1. мая до 30. вер. в нед. і сьв.)
	8·40 2·31	9·50	з Кракова, Відня, Берлина) Ясла, Розвадова
		10·03	з Янова (від 1. мая до 15. вер. в нед. і сьв.)
		10·02	з Підволочиск (Київа) Бродів на дв. з.
		10·20	„ „ „ на дв. голов.
		10·50	з Лавочного (Пешту) Хирова Калуша
		3·14	з Тернополя, Грималова на дв. Підзамче
		8·35	„ на дворець головний

Поїзд посп.	Поїзд особ.	відходить о годинї	зі Львова
		6·25	до Сучави, Жидачева, Кересмезе, Потутор
	1 55	6·30	до Підволочиск (Київа) Бродів дв. головний
	2·09	6·43	„ „ „ дв. Підзамче
		6·35	до Лавочного (Пешту) Борислава, Дрогобича
	8·30 2·55	8·40	до Кракова (Відня, Праги), Берлина
		9·00	до Лавочного, Хирова, Калуша
		9·15	до Янова
		9·50	до Белзця, Сокаля, Любачова
		10 30	до Чернівцїв, Потутор
		10·40	до Тернополя, Потутор, дв. Підз.
	2·40	10·57	„ „ дв. гол.
		1·25	до Янова від 1. мая до 15. вересня в недїлю і сьвята
		2·15	до Брухович від 15 мая до 14. вересня в недїлї і сьвята
		3·05	до Стрия, Сколього від 1. мая до 30. вер.
		3·15	до Янова щоденно від 1. мая до 30. вер.
		3·26	до Брухович щод. від 1. мая до 15. вер.
		3·30	до Ряшева, Хирова, Любачева
Ніч			
		6·10	до Станиславова, Жидачева
	12·45	6·20	до Кракова (Відня, Берлина, Варшави)
		6·30	до Янова від 1. мая до 15. вер. будні дни а від 16. вер. до 30. цьвіт. 1903. щоденно
		6·35	до Лавочного (Пешту), Калуша, Хирова
		7·10	до Сокаля і Рави рускої
		8·16	до Брухович (15. мая до 14. вер. в нед. і сьв.)
		8·25	до Перемишля
		9·00	до Підволочиск, Бродів гол. дворець
		9·20	„ „ дв. Підзамче
		10·05	до Янова від 1. мая до 15. вер. в нед. і сьв.
	2·51	10·30	до Іцкан, Чорткова
		11·00	до Кракова, Відня, Варшави, Праги
		11.10	до Підволочиск, Бродів дв. головний
		11·32	„ „ дв. Підзамче
		4·15	до Кракова, Відня, Праги, Самбора
		5·50	до Брухович від 15. мая до 14. вер. щод.

ЗАМІТКА: Пора нічна числить ся від 6 години вечером до 5 години 59 мінут рано.

Час середно европейский ріжнить ся від часу львівского о 36 мінут, а іменно 12 год. часу середно-европейского = 12 год. 36 мін. часу львівского. — Бюро інформацийне ц. к. зелїзниць державних (ул. Красїцких ч. 5.) уділяє пояснень в справах зелїзничих, продає білєти всякого рода і розклади їзди.

Читайте! Читайте!

Повне виданє Творів ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

коштує лише 2 корони!

Товариство „Просьвіти“ бажаючи, щоби в кождій руській хатї находили ся Твори Тараса Шевченка, видано сими днями найдешевший збірник сих творів п. з. **„ПОЕЗИЇ Т. ШЕВЧЕНКА“**. Книжка, оправлена в полотно з золоченими витисками, може бути найгарнїйшою окрасою руських хат. Папір велїновий, формат на взір европейських клясиків, сторін 698.

При замовленю 10 прим. даємо 10% опусту. Висилає ся тілько за надісланєм **2 кор. 30 сот.** на адресу: **КАНЦЕЛЯРИЯ »ПРОСЬВІТИ« у ЛЬВОВІ** (Ринок ч. 10.).

„Тревоги автора і видавника“

(гумористична подія з натури)

О. Я. Кониського

можна набувати в Адмінїстрациї »Руслана« та в обох руських книгарнях у Львові.

Цїна примірника на велїновім папери виносить всего **30 сот.** (з почтовою пересилкою 35 сот.).

Дві панночки

можуть найти поміщенє в рускім домі в дуже здоровій части міста; дома нїмецка конверсация і фортепян до ужитку. Близша відомість в редакциї »РУСЛАНА«.

Видає і відповідає за редакцию **Лев Лопатиньский**.

З друкарнї В. А. Шийковского.